

Η γερόντισσα Γαβριηλία Παπαγιάννη μέσα από αποφθέγματα της (Αρχιμ. Εφραίμ Τριανταφυλλόπουλος, Πρωτοσύγκελος Ιεράς Μητροπόλεως Σισανίου και Σιατίστης)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Απομαγνητοφωνημένη ομιλία που πραγματοποιήθηκε στις 17/09/2018 στη Θεσσαλονίκη στα πλαίσια ημερίδας με θέμα «Η Γερόντισσα της χαράς, μοναχή Γαβριηλία Παπαγιάννη» και η οποία συνδιοργανώθηκε από την Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης και τον Ιερό Ναό Αγίου Γεωργίου Πανοράματος.

Ζούμε σε μία εποχή αφυδατωμένη πνευματικά, με ανθρώπους γύρω εξουθενωμένους ψυχικά και σωματικά, με μία μουντή ανοστιά θρονιασμένη στην καρδιά μας. Εποχή «λιμού και αυχμού», όπως θα έλεγε ο Χρυσορρήμονας Άγιος. Από μια άποψη πνευματική είναι προσόν να ζεις ανάμεσα σε ερείπια, μέσα σ' έναν ερειπώνα συντριμμένων ειδώλων, ιδεών

και ιδεωδών και μάλιστα θρησκευτικών. Ευκαιρία να δράσει ο ίδιος ο Χριστός. Δεν απέμεινε πλέον πέτρα πάνω στην πέτρα και η ξηρότητα και ο λίβας του τοπίου μπορεί να σε συγκλονίσουν, όταν διεισδύουν στην καρδιά σου και σε κοσκινίσουν κάμποσο καιρό για να πάρεις το μάθημά σου. Κι όταν πια το πάρεις, δεν ζεις εσύ, αλλά κυοφορείς σαν άλλη θεοτόκος κατά χάρη, τον Δυνατό μέσα σου. Ναι, αμήν, έρχου Κύριε Ιησού!

Θυμάσαι που κατά τη διάρκεια αυτού του τοκετού, στην επίφοβη φάση των ωδίνων, για να πάρεις δύναμη, άνοιξες κάποιες σημειώσεις πρόχειρες, δοσμένες

από σένα από κάποιες ψυχές («αποφθέγματα φιλοκαλικού ύψους», ονόμασε αργότερα κάποιες από αυτές ένας αγιασμένος Γέροντας). Αργότερα τις είδες τυπωμένες σ' ένα βιβλίο, που το ασπρόμαυρο εξώφυλλο –πρωτοποριακό για την εποχή- έχοντας στο κέντρο ένα σπινθηροβόλο βλέμμα πανευφρόσυνο που σε παρέπεμπε –και ναι και όχι- στη σαλή οσία μητέρα Μαρία Σκομπτσόβα του Παρισιού, εκείνη που ως φιλόσοφος νους φαινάκιζε περιπαικτικά και θορυβωδώς ένα σάπιο εκκλησιαστικό κατεστημένο κανονολατρείας και τυπικολατρείας (νέα μορφή ειδωλολατρείας) με την πολλή τυπικούρα και καλά (!), στερώντας τους τις εγωιστικές και αυτάρκειες βεβαιότητές τους, αλλά όχι, ας μη συνεχίσω: εδώ τώρα έχουμε να κάνουμε με μίαν αριστοκράτισσα μεγαλωμένη σε πολιτικό αρχοντικό γαλλικής φινέτσας, με σπιρτόζο πνεύμα, που δέχτηκε πολλή αγάπη από τους γονείς της, μια πολυταξιδεμένη Κωνσταντινουπολίτισσα, Φαναριώτισσα μάλιστα, που σε μεγάλη ηλικία έβαλε το ράσο της μοναχής, διδαγμένη παιδιόθεν γαλλικά και αγγλικά και πιάνο, με ευρύτερες σπουδές όπως και η πρώτη. «Την εποχή που ζούσε με την οικογένειά της, είχε μέσα της το ελληνικό πνεύμα της έρευνας και το κοσμοπολίτικο της Πόλης που μεγάλωσε» [1], αναφέρει η Γερόντισσα Φιλοθέη στο νεοεκδοθέν βιβλίο της, κατά τα λεγόμενα της ίδιας της σήμερα τιμώμενης Γερόντισσας. Όλα αυτά όμως υποτάσσονται σε μιας ισορροπία με μικρασιατικές ίσως και λανθάνουσες καππαδοκικές βάσεις, δίχως τον εξτρεμισμό της πρώτης άλλο πράγμα, που ζυμώνει όπως η μαγιά, αθόρυβα, τα τρία σάτα της δημιουργίας: Γαβριηλία Παπαγιάννη ή Λίλα για κάμποσα χρόνια!

Κι έβαλε και κείνη με την προσευχή της, χωρίς να σε γνωρίζει, κάποια πετραδάκια για να περπατήσεις κατοπινά μέσα στο ράσο του Κληρικού, αφού για πολύν καιρό πριν, ποθούσες να σιωπήσεις απογοητευόμενος από τον εαυτό σου και τους άλλους: Εδώ έρχονται βάλαμο οι λόγοι της Γερόντισσας: Αν δεν απελπιστείς δεν βλέπεις Φως [2], και Φόρεσα το ράσο και δεν μιλώ πια, αν δεν με ρωτήσουν. Το ράσο μιλάει [3]. Άλλωστε η ίδια αλλού τονίζει φιλοκαλικά πως ο προχωρημένος Άνθρωπος πνευματικά, είναι εκείνος που έφτασε να μην έχει «υπόσταση» και που έχει κατανοήσει βαθύτατα ότι ό,τι του συμβαίνει είναι είτε Θέλημα του Θεού, είτε Παραχώρηση του Θεού [4]. Ακόμη και η εναλλαγή χαράς και λύπης, φωτός και σκότους, μέσα από τα λεγόμενά της για τους κυματισμούς της ζωής, αποκτάει δύο όρια πνευματικά τον απόστολο Πέτρο που περπατάει πάνω στα νερά και τον προφήτη Ιωνά που ταξιδεύει μέσα στην κοιλιά του κήτους [5]. Πολύ όμορφα, αυτή την πνευματική πραγματικότητα εναλλαγής φωτός/σκότους, η φιλοκαλική μας Γερόντισσα τη ντύνει με λόγο του Σεφέρη, το λόγο τον ποιητικό του νομπελίστα ποιητή μας που διαπιστώνει πάνω στη «Στροφή» ότι «πήραμε τη ζωή μας λάθος κι αλλάξαμε ζωή», συμπληρώνοντας ένα του δίστιχο: Είτε βραδυάζει, είτε φέγγει, μένει λευκό το γιασεμί. Για ΣΕ ειμί [6]! Δηλαδή, θα σε ακολουθήσω Κύριε, όπου και να με πας, απ' όπου κι αν με περάσεις, και στο φως και στο σκοτάδι. Εγώ για Σένα

ζω.

Σε αποθαρρύνουν γενικά και σε απομακρύνουν αυτά τα λόγια από τη σημερινή υστερία επίδειξης έργου και πληθωρισμού κηρυγμάτων χωρίς να υπάρχουν πάντοτε οι προϋποθέσεις. Η προσοχή δίνεται αλλού εδώ: Δεν είναι αυτό που λέμε, αλλά αυτό που ζούμε. Δεν είναι αυτό που κάνουμε, αλλά αυτό που είμαστε [7], σημειώνει η ίδια. Έτσι γεφυρώνει οντολογικά το δόγμα με το ήθος, τα πιστευτέα με τα πρακτέα, αυτό που συνήθως λείπει. Τονίζει ότι η αχίλλειος πτέρνα των ανθρώπων βρίσκεται στις πολλές κουβέντες και στις συζητήσεις [8]. Στέκει αυστηρή ακόμη και στην διοργάνωση συνεδρίων και εκδηλώσεων, όχι απορριπτικά, αλλά τονίζοντας την ευθύνη διοργανωτών και ομιλητών με έναν όμορφο δικό της τρόπο: Όταν άνθρωποι που δεν μπορούν να κάνουν τίποτε μαζεύονται, συνεδριάζουν για να καταλήξουν να πουν ότι τίποτε δεν μπορεί να γίνει [9]. Και βέβαια αυτό προβληματίζει και μας όλους σήμερα σαν μια πρόκληση – πρόσκληση να μιμηθούμε κατ’ αναλογία ο καθένας μας τον «σκανδαλώδη» τρόπο ζωής της, με αυτή την τέλεια υποταγή της στη θεία Πρόνοια.

Δυσκολίες μάς βρίσκουν, όταν μας επιτίθενται με σφοδρότητα οι πειρασμοί, και τότε πολλού απογοητευόμαστε. Δηλητηριάζεται η καρδιά μας, αφύλαχτη καθώς είναι από την ενέργεια της συνεχούς προσευχής, η οποία σαν άλλο άροτρο και υνί ανασκάπτει τους λειμώνες της καρδιάς και η σκαπάνη της φέρει στο φως φοβερές και ακατονόμαστες όψεις του αρχαίου κακού, «αύτη η θάλασσα η μεγάλη και ευρύχωρος. Εκεί ερπετά ων ουκ έστιν αριθμός, ζώα μικρά μετά μεγάλων», πλήθος δυσωνύμων παθών, λογισμών, φαντασιών που φωλιάζουν μέσα στη νοερά της καρδιάς μας θάλασσα, στο βυθό της καρδιάς για την οποία κάνει λόγο ο στίχος του προοιμιακού ψαλμού του Εσπερινού που μόλις προανέφερα στην αγάπη σας. Όταν όλος αυτό ο οχετός κάνει να σε πνίξει, τότε, τη στιγμή που φαίνεται σαν όλα να έχουν τελειώσει και κρέμεσαι επάνω της αβύσσου, ένας αήρ, μια αύρα λεπτή, έναν τίποτε τόσο μικρό όσο το παν, έρχεται και σε ανασηκώνει και αναγνωρίζεις το Πρόσωπο του Χριστού, την Αλήθεια που κάποτε και ανεπιστρεπτί έκτοτε, σε ανασήκωσε από τον ορυμαγδό του κόσμου και ηρεμείς. Θα φας το ξύλο της χρονιάς σου από το νου σου και θα το πάρεις το μάθημα πολλές φορές, μέχρις ότου παγιωθεί μέσα ου η κατάσταση που περιγράφει όμορφα η Γερόντισσα μας: Ο σκοπός μας είναι ακόμα κι όταν στο κεφάλι έχουν τον Παράσιτο, στην καρδιά μας να έχουμε τον Παράκλητο [10]. Ακόμα κι αν στο ρετιρέ πέφτουν κεραυνοί, στο υπόγειο ο νους ως ανήρ φρόνιμος, ησυχίας άγει. Στην τρικυμία είναι φρόνιμο να μαζεύουμε τα πανιά και να κλεινόμαστε στο αμπάρι, μέχρις ότου περάσει το κακό. Συνηθίζει έτσι ο νους να αγαπάει την προσευχή, και αν είναι δυνατόν, πάντοτε να παραμένει μέσα στην καρδιά, κεκρυμμένη απόλαυση, εκεί όπου εξαίσια μυστικά τού εμπιστεύεται ο Κύριος. Έτσι ο άνθρωπος θεραπεύεται από την πολυδιάσπαση

και τη διάχυση και ο όλος Άνθρωπος ενοποιείται, οπότε, μας ξαναλέει η Γερόντισσα πως όταν δεν περισπάται ο νους στα κοσμικά είναι ενωμένος με το Θεό, τότε και η καλημέρα που θα πούμε είναι σαν να δίνει ευλογία [11].

Τότε και η τόσο προσφιλής για τα εκκλησιαστικά περιβάλλοντα τάση της κατάκρισης μπορεί να υποχωρήσει ραγδαία. Τότε, όταν έχεις λογισμό κατακρίσεως, ξανασημειώνει η Γερόντισσα, να παρακαλās το Θεό να σου τν πάρει εκείνη την ώρα για να μπορέσεις να αγαπήσεις αυτό το πρόσωπο όπως Εκείνος. (Αισθάνεσαι δηλαδή γι' αυτό το πρόσωπο την αγάπη του Θεού όταν το δημιουργούσε). Τότε ο Θεός θα σε βοηθήσει και θα δεις και τα δικά σου παραπτώματα. Αν ο Χριστός ήταν ορατός θα μπορούσες να έχεις κατάκριση [12]; Αντιθέτως, λέει, η σπουδαιότερη φιλανθρωπία είναι να μιλάς καλά για τους ανθρώπους [13].

Στη διάρκεια της ζωής μας συμβαίνει να συνδεόμαστε με κάποιο πρόσωπο

αγαπητό, άκρως απαραίτητο στην αρχή, τη μητέρα μας ή τον πατέρα, ακόμη και το Γέροντά μας. Φροντίζει ο Θεός, μέχρι να αναλάβουμε τις ευθύνες μας, ωριμάζοντας, να μας καθοδηγεί κάποιος. Μέχρι να πάρουμε μπρος. Αυτός που μας καθοδηγεί μας πηγαίνει προς το Χριστό. Αλλοίμονο αν μας πήγαινε προς τον ίδιο του τον εαυτό! Θα ήταν καταστροφή και για μας και για κείνον. Όσο προχωράει ο Άνθρωπος ωριμάζοντας ανακαλύπτει την ύπαρξη μόνης της χάρης του Τριαδικού Θεού στο βάθος της καρδιάς και κανενός άλλου, μήτε της «Παναγίας», μήτε «αγίου τινός», μήτε «αγγέλου», μήτε «γονιού» ή «συγγενούς», μήτε ακόμη – ακόμη και του «Γέροντα». Αν υπάρχουν «αυτοί» εκεί μέσα δεν είναι αυτοί οι ίδιοι, αλλά τα είδωλά τους και οι φαντασίες τους. Στο βάθος της καρδιάς μόνον η χάρη του Θεού και όλοι οι άλλοι στο περικάρδιον, πέριξ, στα κράσπεδα.

Όταν τηρηθούν οι δέουσες αποστάσεις στον τρόπο μας, μακριά από ειδωλοποιήσεις και προσωποπαγείς άρρωστες καταστάσεις, όλοι αυτοί, μ' έναν όμορφο μυστικό ακατάληπτο τρόπο, στέκουν μέσα μας και μας αντιλαμβάνονται και μας βοηθούν πιο κοντά μας από ποτές, και όλο και περισσότερο κοντά μας. Πόσο όμορφα το λέει αυτό η Γερóντισσα: Στη ζωή μας στην αρχή έχουμε ανάγκη από την παρουσία κάποιου άλλου προσώπου αγαπητού ή φιλικού. Όσο προχωρούμε, ο Ένας, ο Θεός, μας γεμίζει με την Αγάπη και τη Χαρά Του, τόσο ώστε κανένας να μη χρειάζεται πια. Όλα αυτά τα κάνει η ψυχή στην αρχή γιατί ακόμα δεν ξέρει ποιον αγαπά και θαρρεί πως είναι εκείνος ο άνθρωπος [14]. Τότε πλέον η καρδιά μας ανοίγει, πλαταίνει, βαθαίνει και υψώνεται στο άπειρο της αγάπης τού Θεού και χωράει τους πάντες αγαπώντας τους και όχι ειδωλοποιώντας τους.

Εδώ χωράει και η πλαστογράφηση και μεταφορά της χαριτωμένης μοναχικής υπακοής έξω από την αρένα τού μοναχισμού και των μοναστικών καθιδρυμάτων, στον κόσμο, όπου κάποιοι καπηλεύονται αυτού του είδους την υπακοή, ονομάζοντας έτσι, τη δουλοπρέπεια και τις ανοιξιάτικες νοσηρές συναισθηματικές προσκολλήσεις. «Άλλο η υπακοή των αγίων και άλλο η υπακοή των ηλιθίων», παρατήρησε εύστοχα κάποιος [15]. Η Γερóντισσα σημειώνει επιγραμματικά: Κανένας δεν πρέπει να γίνεται δούλος ανθρώπου. Είμαστε δούλοι μονάχα του Θεού. Ηγοράσθητε γαρ τιμής, λέει ο Απόστολος. Η δουλοπρέπεια δεν πρέπει να υπάρχει [16]. Άλλο όμως είναι η υγιής υπακοή στον Πνευματικό ή και σε άλλο βεβαιωμένα χαρισματικό πρόσωπο την οποία σαφώς διακρίνει από τις νοσηρότητες που σχολιάσαμε μόλις. Λέει λοιπόν: Δύο πράγματα να είχαν οι άνθρωποι, την ετοιμότητα στην αλλαγή και το ναι στο πνευματικό πρόσωπο που τους αγαπάς και το εμπιστεύονται, τότε θα ερχόταν η Ευλογία του Θεού πάνω τους. Γι' αυτό όπου υπάρχει η Υπακοή, έρχεται η ευλογία του Θεού και γίνεται το θαύμα [17].

Συμβαίνει πολύ συχνά στη ζωή των πιστών να διαδέχεται οι αντιξοότητες και τα ενάντια το ένα το άλλο απανωτά. Δεν είναι σπάνιο, τουναντίον είναι συχνότατο το φαινόμενο η ψυχή και το φρόνημα να κάμπτονται, ο πρώτο ζήλος να ψυχραίνεται και να εμφανίζεται ισχυρή δύναμη ακηδίας η οποία γεννάει μικροψυχία και δειλία, οπότε μεγάλος κλυδωνισμός και περιδίνηση καταλαμβάνουν τον άνθρωπο. Αυτές τις «αλλαγές καιρού» η Γερόντισσα τις γνωρίζει από πρώτο χέρι. Λέει: Αν δεν σκοντάψουμε δεν προχωράμε. Να λέμε Δόξα τω Θεώ που δεν σπάμε κανένα χέρι ή κανένα πόδι [18].

Σαν καλή καπετάνισσα μάς δίνει οδηγίες πλήρως ανατρεπτικές τού ψυχολογικού βολέματός μας που θα επέτασσε μια μορφή άμυνας απέναντι στα απευκταία ή δυσάρεστα γεγονότα, οπότε και δεν ωριμάζει πνευματικά ο άνθρωπος. Οδηγίες επίσης μας δίνει για πλήρη παράδοσή μας στον τρελό ενίοτε ρυθμό των αντίξων συμβάντων, μέχρις ότου φτάσουμε αν αγαπήσουμε το σταυρό της εναντιότητας, αλλιώς πώς να συμπορευθούμε με το Χριστό κουβαλώντας το σταυρό Του, το σταυρό μας.

Αυτοί οι δυο σταυροί πρέπει να ταυτιστούν διότι πολλές φορές μαζευόμαστε σε μία γωνιά και κλαίμε τη μοίρα μας, μαζεύουμε τόνους ζήλειας και μνησικακίας εναντίον των συνανθρώπων μας και ενώ εξωτερικά δείχνουμε να υποφέρουμε σηκώνοντας –και καλά το σταυρό του Χριστού- εσωτερικά νιώθουμε λεπτότατα αυτοδικαιωμένοι και μιαν άρρωστη ευχαρίστηση στο να παραμένουμε έτσι. Εννοείται ότι καμία σχέση δεν έχει ο τρόπος αυτός ο δικός μας με τον τρόπο του θύματος που κρέμεται πάνω στον Σταυρό και ανακρίνει τους πάντες και τα πάντα στο σταυροδρόμι όλων των αιώνων. Άλλο είναι να αγωνίζεσαι με κόπο και θλίψη πολλή, αλλά και χαρά πολλή, και να αναρτάς όλα τα κλάσματα, τραύματα και θραύσματά σου πάνω στο σταυρό του Χριστού και άλλο να «σηκώνεις» του σταυρό του εγωισμού σου γκρινιάζοντας και μεμψιμοιρώντας το λιγότερο. Ο Νίκος Πεντζίκης, ο Θεσσαλονικέας μάς προτείνει να φιλούμε το σταυρό με πολλά φιλιά μέχρις ότου πλήρης και ολόκληρος να ντυθεί τις σάρκες μας. Έτσι το μυστήριο του σταυρού σαρκώνεται στη ζωή μας και δεν αποτελεί κούφια ιδεολογία σαν τις τόσες που κυκλοφορούν κι που ανάμεσά τους τοποθετεί η Γερόντισσα και την ηθική πειθαρχίας και τα θρησκευτικά καθήκοντα. Η ζωή της Εκκλησίας, λέει, είναι υπέρβαση (: άνοιγμα) της Ηθικότητας στην Πνευματικότητα. Και αλλού: Στο Ευαγγέλιο δεν θα βρεις τη λέξη «καθήκον».

Αλλά και η Εκκλησία, νοσοκομείο είναι και όχι λέσχη καθαρών ή κλαμπ –που σημαίνει κλωβός/κλουβί- «σεσωσμένων» και «ηθικών ατόμων». Πολύ όμορφα η Γερόντισσά μας περιγράφει την Εκκλησία σαν ένα καράβι. Μέσα σε αυτό το καράβι –λέει- μπορεί μερικοί ναύτες να σκοτώνονται και να τρώγονται. Το καράβι όμως

πάει το ταξίδι του και φτάνει στον προορισμό του. Έτσι και η Εκκλησία. Γιατί στο τιμόνι είναι ο Χριστός. Δείχνει αυτή η Ορθόδοξη αντίληψη πώς πράγματι είναι η Εκκλησία και το πόσος πνευματικός αγώνας απαιτείται για να ζει ο Άνθρωπος εκκλησιαστικά, σαν μέλος του σώματος του Χριστού και όχι θρησκευτικά, ικανοποιώντας το γράμμα του Νόμου μέσα από κάποια «πρέπει», πράγμα πολύ πιο εύκολο και ανέξοδο, με πολλή πέραση στις μέρες μας. Βολεύει πολλούς η ψυχολογία του θρησκευόμενου, διότι ζητάει αυτός συνεχώς «χρεωστούμενα» από την Εκκλησία λόγω των «αγώνων» του, οι οποίοι τον κάνουν να διαφέρει –τάχα– από τους άλλους. Δεν είμαστε λίγοι που σκεπτόμαστε όμοια, έχοντας μιαν αίσθηση ιδιορρυθμίας και διαφοράς. Έτσι ο Χριστός καταντάει ιδέα. [Οι ιδέες προφέρονται «αηδίες» στα αγγλικά γι' αυτό και δεν ευδοκιμούν] επί ελληνικού εδάφους, όπως προσφυστάτα ο Νίκος Πεντζίκης, και [άμα ο Χριστός καταντήσκει ιδέα, δος του μια κλωτσιά και βγάλ' τον από τη μέση] ξανατόνιζε ο ίδιος σε μια διάλεξή του στο Πανεπιστήμιο.

Πολύ βοηθάει στο να ξεπεραστεί αυτού του είδους το κόμπλεξ το να είμαστε προσγειωμένοι σ' αυτό που κάνουμε ο καθένας μας, το επάγγελμά μας, τη διακονία μας ευρύτερα μέσα στην Εκκλησία, στο σώμα του Χριστού, όσο ταπεινή και αφανής κι αν είναι. Τι ναύτης, τι καπετάνιος, τι λοστρόμος, τι μούτσος! Στο ίδιο πλοίο είμαστε... Να προσπαθούμε να την εξαγιάζουμε, λέει η Γερόντισσα, με αγάπη καθαρή και λαμπικαρισμένη, με τίποτα κρυφό (το οποίο θα φανεί μια μέρα), κι όταν πούμε «θα είμαι Παραδουλεύτρα» και το κάνουμε σαν να είμαστε Καθηγητές Πανεπιστημίου (γιατί η δουλειά είναι Αγία, από τον Σκουπιδιάρη ως τους άλλους) τότε είμαστε στον σωστό δρόμο. Θυμάμαι, λέει, πόσο μεγάλη ήταν η χαρά μου όταν την Πρωτοχρονιά ήρθαν οι τρεις Οδοκαθαριστές. Τους είδα σαν τους Τρεις Μάγους και τους είπα: «Περάστε μέσα» και φάγαμε μαζί τούς πρώτους κουραμπιέδες. Κι όταν φύγαν είπα: «Τώρα φύγαν τα παιδιά Σου». Καταλάβετε; Μεγάλη χαρά παίρνει ο άνθρωπος άμα συνταυτιστεί με τον πιο τελευταίο –κατά κόσμον– άνθρωπο. Κι εγώ έκανα δουλειές που ούτε να τις φανταστείτε μπορείτε. Κι ήταν η χαρά μου μεγάλη [19].

Τότε ο ταπεινός άνθρωπος, όπως επισημαίνει και ο άγιος Ιάκωβος ο αδελφόθεος «πάσαν χαράν ηγείται, όταν πειρασμοίς περιπέση ποικίλοις» (πρβλ. α'2). Λέει λοιπόν επί του θέματος η Γερόντισσά μας, αφενός μεν για τα αίτια των δυσάρεστων: Αν κάτι ανάποδο μάς συμβεί, να μη ρωτήσουμε ποιος φταίει. Γιατί μόνο εμείς φταίμε. Στην προσευχή μας αν το αναζητήσουμε θα ανακαλύψουμε τον λόγο. Ή δεν αγαπήσαμε όσο έπρεπε, ή παραβήκαμε κάποιαν άλλη Εντολή, ή λάθος χειρισμό κάναμε, ή προηγηθήκαμε εκεί που δεν έπρεπε, ή βιαστήκαμε εκεί που δεν έπρεπε [20]. Αφετέρου για την ώρα του πειρασμού, όπως και να έχει το πράγμα, ό,τι και να βλέπεις, να μη λες γιατί το περνάω αυτό, εγώ ή ο διπλανός μου, αλλά

-ξαναλέει- να παρακαλείς το Θεό να σου χαρίσει το όραμα της άλλης όχθης... τότε θα βλέπεις όπως οι Άγγελοι τα γινόμενα εδώ όπως πραγματικά είναι: ΟΛΑ στο σχέδιο του Θεού, ΟΛΑ [21]. Αλλού πάλι σημειώνει ότι στη διάρκεια της ζωής της, πηγαίνοντας κάποτε προς το άγνωστο έλεγε: Πάω από το καλό στο καλύτερο. Κι ας είναι και στ χειρότερο και στο πιο δύσκολο σωματικά, αλλά πάντοτε με χαρά. Γιατί ήξερα ότι είναι στο Πρόγραμμα του Θεού. Αυτό παιδί μου να το κάνεις... όπου κι αν βρίσκεσαι, όποιος κι αν σε περιτριγυρίζει... σε προσβάλλει ή σε στενοχωρεί... ΟΛΑ στο Πρόγραμμα του Θεού γι' αυτό θα τα' αγαπάς [22]. Πάμε συνεχώς απ' το καλό στο καλύτερο έλεγε η Γερόντισσα, ό,τι κι αν μας συμβαίνει, όταν εμπιστευόμαστε και αφηνόμαστε στην Πρόνοια του Θεού. Πιστεύοντας το αυτό, αφού καλυτερεύουν τα πράγματα όσο χειροτερεύουν, χαίρεσαι -ακατανοήτως- για τη λογική του κόσμου. Γι' αυτό και γίνεσαι το αντικατόπτρισμα του Ουρανού (πάνω στη γη), με το γεννηθήτω το θέλημά Σου ως εν Ουρανώ και επί της Γης [23], επανασημειώνει. Και μας υπενθυμίζει: Πρέπει να είμαστε κάθε μέρα θεατές του θαύματος του Θεού [24].

Χρειάζεται ωστόσο προσοχή αυτό που μας είπε η Γερόντισσα πιο πάνω και ανέφερα στην αγάπη Σας, το πώς δηλαδή ο πνευματικός άνθρωπος, με το να δέχεται αδιαμαρτύρητα το θέλημα του Θεού στη ζωή του, αγαπώντας το, φθάνει στο να

μην έχει «υπόσταση», για να μην παρεξηγηθεί σε σχέση με τίποτε νιρβάνες, πανθεϊσμούς και μηδενισμούς. Δε φθάνει φυσικά στην ανυπαρξία –άπαγε- αλλά θα λέγαμε ότι εν ταπεινώσει γονιμοποιεί την ουδενία του, το τίποτά του, διότι ξέρει ότι χωρίς το Θεό είναι ένα τίποτα. Πάυει το ίδιοι θέλημα και οι οχλήσεις του. Γίνεται «ο κύριος τίποτα» και γι' αυτό χωράει όλους μας. Ένας παρισινός «καταραμένος» ποιητής, ο Αρθούρος Ρεμπώ, φορώντας βαριά ξυλοπάπουτσα και κρατώντας και ένα ταγάρι με κάτι έξοχα πανασσιακά σονέττα δικά του, απογοητευμένος από το –επιτρέψτε μου- ντεκαφεϊνέ θρησκευτικό κατεστημένο της εποχής του, το δίχως το άρωμα της Ορθοδοξίας, και ασυνείδητα νοσταλγώντας κι αυτός όπως όλοι μας να παρακαθήσει στα μυστικά δείπνα της Βασιλείας, αυτός ο πολλαπλά κουτσός και όχι μόνο σωματικά, άνθρωπος, είπε μια φοβερή φράση που θεωρήθηκε σταθμός για τους κριτικούς της Λογοτεχνίας και ένα παράδοξο «άνοιγμα» στην ευρωπαϊκή αισθαντικότητα, μια ανύψωση στις κεραίες του ευρωπαίου Ανθρώπου. Είπε: «εγώ είμαι ο άλλος» ή «εγώ είναι ένας άλλος» ή «το εγώ είναι ο άλλος» ή «το εγώ είναι ένας άλλος», θα μπορούσε να μεταφραστεί. Ένα μαρξιστής εδώ θα έβλεπε ρηχά και στεγνά την αλλοτρίωση του σύγχρονου ανθρώπου και θα έκρινε τον ποιητή μας ως αντικαπιταλιστή της εποχής που περίμενε ο Μαρξ.

Ο έχω ώτα ακούειν, ακουέτω, ο μη έχων τι να ακούσει; Σίγουρα πολλού από αυτά τα «κακά παιδιά» θα ήταν «τούρμπο» πνευματικά αν είχαν γνωρίσει την Ορθοδοξία. Κάποτε και 'μεις ήμασταν οι νομπελίστες του Μαρξισμού, απ' όπου γυρίσαμε θεονήστικοι, έτοιμοι να λιμοκτονήσουμε. Τέτοια και άλλα πολλά παιδιά γνώρισε αρκετά η Γερόντισσά μας και μάλιστα σε πολλά από αυτά διέγινωσε ότι το πρόβλημα ήταν οι θρησκεύοντες γονείς τους.

Η φράση αυτή λοιπόν της Γερόντισσας σηκώνει πολύ «νερό», και κάπως έτσι κατανοείται το να φτάνει κανείς να μην έχει υπόσταση. Γνωρίζουμε όλοι μας ότι ερχόμενο τον άνθρωπο στον κόσμο, υπό κανονικές συνθήκες τον υποδέχονται μια μητρική και μια πατρική αγκαλιά, λέγοντάς του «καλώς ήρθες στον κόσμο μας. Σε περιμέναμε και σε αγαπάμε». Τι πιο φυσικό; Έτσι, το παιδί μεγαλώνοντας, φυσικώ τω τρόπω, αναπτύσσει έναν ακατηγόρητο ναρκισσισμό που συν τω χρόνω, καθώς μεγαλώνει και πονηρεύει αυτό το ίδιο, ο ναρκισσισμός του μεταβάλλεται αναπόφευκτα σε φιλαυτία. Πρέπει λοιπόν να πάρει είδηση, και σ' αυτό θα βοηθήσουν γονείς και δάσκαλοι και ιερείς που να ξέρουμε τι μας γίνεται, ότι συχνά, πολύ συχνά εγκλωβίζεται σε έναν φαύλο κύκλο ναρκισσισμού και φιλαυτίας. Ο κύκλος όμως αυτός δεν μπορεί να σπάσει ούτε στο χώρο της Ψυχαναλυτικής, ούτε στο χώρο των υπολοίπων Ανθρωπιστικών Επιστημών, ούτε σε αυτόν της Πολιτικής ή της Οικονομίας. Στο χώρο όμως της Θεολογίας ζούμε ένα θαύμα και αν όντως το ζήσουμε, διαποτίζει ολόκληρο το φάσμα των Επιστημών που μόλις προανέφερα στην αγάπη Σας, αλλά ακόμη και τις Θετικές επιστήμες, το χώρο της

Αισθητικής και της Τέχνης κοκ.

Ο Χριστός μας γινόμενος κάτι που ποτέ δεν ήταν δηλαδή άνθρωπος, έγινε ολοκληρωτικά Άλλος, χωρίς να πάψει να είναι και αυτό που ήταν πριν, δηλαδή Θεός. Αν μιλούσαμε εντελώς ανθρωποπαθώς θα λέγαμε ότι «το ρίσκαρε», «αποτόλμησε ένα απονεννοημένο διάβημα», ένα σάλτο μορτάλε -ας πούμε κάπως υπερβολικά- και μας πρότεινε να κάνουμε και 'μεις το ίδιο αν θέλουμε. Μόνον όμως έτσι θα το ζήσουμε. Το πράγμα θέλει ρίσκο δηλαδή, που το μεγεθύνει ο φαύλος κύκλος που προείπα, ακριβώς επειδή έτσι θα σπάσει, θα σκάσει το απόστημα, θα πεταχτεί το πύον έξω, και μας νοιάζει και η γνώμη των τρίτων κιόλας. Κι όμως! Μόλις σπάσει αυτή η κακοήθεια, διαδικασία οδυνηρή και χρονοβόρα, η καρδιά α ν ο ί γ ε τ α ι άπειρα, χωρίς κρατούμενα, στο Θεό και χωράει τους πάντες: μαύρους, άσπρους, κίτρινους, ορθοδόξους, αλλόδοξους και αλλόθρησκους, ενάρετους και ανήθικους. Τότε ο άνθρωπος γίνεται όχι μόνο άλλος, αλλά ο κάθε άλλος. Και όχι μόνον, αλλά τον αγαπά και τον δεξιώνεται μέσα στην καρδιά του. Αυτό χλωμά ονειρεύτηκε ο Ρεμπώ, και ζούσε η Γερόντισσά μας με τον να μην έχει «υπόσταση», δηλαδή, εγωισμό, τουπέ και πόζα. Γιατί να μην το ρισκάρουμε; Σάμπως είδαμε χαίρι και προκοπή μέχρι τώρα; Άλλος ονειρεύεται χαίρι και φτάνει να κάνει χαρακίρι. Αλλά όχι! Κάποιος αγιορείτης [25] που πολύ βοήθησε και μένα, μου είπε το εξής όμορφο: «Πέσε» στο κενό για να υπάρξει λόγο να σε βαστήξει στη χούφτα του ο Θεός!

Σε ένα άλλο σημείο αναφέρεται η Γερόντισσα στο σχέδιο του Θεού για τον καθέναν

μας χρησιμοποιώντας την εικόνα ενός κεντήματος, που όσο ζούμε εδώ, βλέπουμε την πίσω όψη του και δεν υποπτευόμαστε την ομορφιά του. Όταν όμως βρεθούμε Εκεί, θα το θαυμάσουμε εκστατικοί, βλέποντες την τέχνη και την κεκρυμμένη –εδώ– σοφία του, εκεί αποκεκαλυμμένη. Έτσι –λέει– ο Πανάγαθος Θεός ψηλά στον Ουρανό μ' ένα τελλάρο μπροστά Του κεντάει τις ζωές όλων μας [26]. Εκστατικοί, σαν τα γυφτάκια που ο Θεός τα έβαλε σε σαλόνι να καθίσουν και απορούν κι αυτά πώς έγινε αυτό, και δεν το πιστεύουν, δε θα χορταίνουμε την εκδίπλωση του θείου σχεδίου στη ζωή του ο καθένας, θέλει να μας πει.

Υπάρχει όμως πίεση πολλή στην είσοδο που οδηγεί στην αμεριμνησία. Πολλά προβλήματα. Δεν είναι λίγες οι φορές που οι άνθρωποι παραπονιόμαστε για ψυχολογικά προβλήματα, για εμμονές, για αδιέξοδες καταστάσεις, για εφάμαρτες συνήθειες από τις οποίες κάποιος δεν μπορεί να απαλλαγεί και συχνά βλέπουμε το μυαλό να είναι «κολλημένο» κυριολεκτικά σε πρόσωπα, σε αντικείμενα ή σε καταστάσεις και να έχει μαυρίσει η ζωή του. Τόπο δεν έχει να σταθεί, τρόπο δεν έχει να μεταχειριστεί και χρόνο δεν έχει να ανασάνει. Στις περιπτώσεις αυτές η μνήμη εγκλωβίζεται σε φαντασίες που έχουν να κάνουν με πράγματα εφάμαρτα που νοσταλγεί ο άνθρωπος, με πράγματα που δοκίμασε αλλά δεν έχει μετανοήσει μέσα στο χρόνο φαντασιώδες, που δεν τον αφήνει να χαρεί το κύλισμα αυτού του χρόνου. Γι' αυτό και στις αγχώδεις διαταραχές υπάρχει προβληματική σχέση με το χρόνο, που άλλοτε κυλάει αργά, άλλοτε γρήγορα, οπότε και η σχέση με το χώρο γίνεται επίσης προβληματική, σε τρόπο ώστε είναι μέσα κανείς και γυρεύει να βγει έξω ή είναι έξω και γυρεύει να μπει μέσα, «σαν τη σαΐτα του αργαλειού, πέρα-δώθε», όπως έλεγε ένας παππούλης. Με λίγα λόγια δεν ζει το τώρα που είναι το ζητούμενο, αλλά είναι εγκλωβισμένος σε φαντασίες που έχουν να κάνουν με παρελθόν και μέλλον, οπότε ζει, σαν να λέμε εκτός τόπου και χρόνου. Οι Πατέρες μας, αλλά και η Γερόντισσά μας, εδώ, μιλούν γι' αυτό που ζούνε, που είναι το τέλειο άφημα, η τέλεια εγκατάλειψη στη Θεία Πρόνοια, αλλά μέσα από έργα μετανοίας: Η ευτυχία και η γαλήνη, λέει, είναι μέσα στην εκτέλεση των Εντολών Του [27], οπότε αφήνεις το μέλλον στα χέρια Του, ενώ το παρελθόν το «καταπίνει» κυριολεκτικά η μετάνοια. Τότε παύει η άσκοπη και έμπονη περιπλάνηση του νου στον ανύπαρκτο χώρο των φαντασιώσεων που θέλουν να καταλάβουν ψευδώς το χώρο του παρόντος γεμίζοντας με μιαν αίσθηση ασφυξίας τον άνθρωπο. Έτσι ο άνθρωπος γίνεται «μικρό παιδί χαρά γεμάτο», σαν τα παιδιά που ζούνε μόνο το παρόν. Έρχεται κατόπιν η προσευχή ως ωραιότατο κέντημα –για να ενώσω με τα προηγούμενα περί κεντήματος– πάνω στον καμβά του χρόνου, όπου μένει το κέντημα με τις πανέμορφες ποικιλίες του και χάνεται ο χρόνος, μετατρεπόμενος στο αιώνιο παρόν της αιωνιότητας. Λέει επ' αυτού η Γερόντισσα: Όποιος ζει στο Παρελθόν, είναι σαν τον πεθαμένο. Όποιος ζει στο Μέλλον με τη φαντασία του, είναι αφελής, γιατί το Μέλλον είναι μόνον του Θεού. Η Χαρά του Χριστού

βρίσκεται μόνο στο Παρόν. Στο Αιώνιο Παρόν του Θεού [28].

Εμάς, όμως, μας πειράζουν οι «υπερευαισθησίες» μας και δύσκολα τα λόγια που μόλις ακούστηκαν κατεβαίνουν στην καρδιά. Συχνά ακούμε τη λέξη «υπερευαισθησία», αυτός λέμε είναι «υπερευαίσθητος». Διαφωτιστικότατη η Γερρόντισσά μας πάνω στο θέμα αυτό: Όταν λέμε ότι κάποιος έχει «ευαισθησία», αυτό θα πει ότι υποφέρει επειδή του χτυπάνε το Εγώ του και επειδή έχει υπερηφάνεια. Το ίδιο συμβαίνει και με τα παιδιά που μόλις κάποιος τα μαλώσει ή τους εναντιωθεί, αμέσως κλαίνει. Αυτό στον άνθρωπο του Θεού δεν επιτρέπεται. Οι Άγιοι δεν είχαν υπερηφάνεια και ό,τι τους έκαναν τα δέχονταν επειδή είχαν ταπείνωση και πραότητα. Η ψυχή τότε δεν έχει «ευαισθησίες», δεν προσβάλλεται, έχει αγάπη, απάθεια... [29].

Λειτουργημένος άνθρωπος η ίδια, έβρισκε τον εαυτό της στη Θεία Λειτουργία, όπου μετά το πέρας της παρέμενε σιωπηλή και μόνη μέσα στο Ναό, χάριν των αγγέλων, έλεγε. Σε κάποιο απόφθεγμα λέει ότι η πιο δυνατή Προσευχή, είναι η Επίκλησις που κάνει ο Ιερέας στη Θεία Λειτουργία [30] προτρέποντας και όσους την άκουγαν, ν' αφήνουν κάθε μέριμνα στο κατώφλι του Ναού και να απολαμβάνουν το μέγα δώρο, όπου και η συνεύρεση ζωντανών και κεκοιμημένων στο Ένα σώμα του Χριστού. Από τη Θεία Λειτουργία παίρνουμε δύναμη για να μπορέσουμε να φέρουμε σε πέρας το «εργόχειρό» του ο καθένας μας, που είναι κατά τη Γερρόντισσα: Υπομονή στα βέλη του Πονηρού, Επιμονή στο σπάσιμο του Εγώ και Υποταγή στο Άγιο Θέλημα του Θεού. Μόνο μ' αυτά μπορούμε να προχωρήσουμε [31].

Η Γερόντισσα της χαράς, μοναχή Γαβριηλία Παπαγιάννη

Ακόμη και τότε που, σε όσους κινούμαστε ιεραποστολικά στο χώρο της Εκκλησίας και γινόμαστε μάρτυρες της επιστροφής πολλών στη μάνδρα του Χριστού, αποδίδονται διάφορα χαρίσματα και ικανότητες, οπότε κίνδυνος μέγας να καβαλήσουμε τον κάλαμο και να καταλήξουμε στον κάλαθο, η Γερόντισσα είναι καταπέλτης: Ξέρετε, όταν ο Θεός θέλει να βοηθήσει κάποιον, όπως λέει και το Ευαγγέλιο, μπορεί κι από πέτρες να αναστήσει τέκνα του Αβραάμ. Το είπε. Ωραία. Είμαι κι εγώ λοιπόν η πέτρινη θυγατέρα του Αβραάμ! Δεν είμαι τίποτε ας πούμε, κι έρχεται κάποιος που έχει μεγάλη ανάγκη από βοήθεια κι έτυχαν τα βήματά του να

έρθουν εδώ. Τότε, βάζει ο Θεός ένα «πέπλο» ανάμεσά μας κι αυτός με βλέπει όχι όπως είμαι, αλλά με βλέπει όπως ο Θεός θέλει να είμαι –κάτι δηλαδή πολύ διαφορετικό- κι αυτός μεν ακούει και εμπνέεται και βοηθιέται και στο τέλος φεύγει καλύτερος από μένα, ενώ εγώ μένω όπως ήμουν... Καταλάβετε; Έτσι κάνει ο Θεός. Γι' αυτό να μην υπερηφανεύεται κανείς ότι κάποιον βοήθησε ο ίδιος... Τίποτα... Η βοήθεια μόνο παρά Κυρίου... [32]

Αυτό σημαίνει ότι σε κάθε περίπτωση που βοηθιέται κάποιος άνθρωπος από εμάς, μας χρησιμοποιεί σαν εργαλεία Του ο Χριστός, το καταλαβαίνουμε δεν το καταλαβαίνουμε, και εκείνος μεν που βοηθήθηκε, σύμφωνα με τα λεγόμενα της Γερόντισσας αναχωρεί ωφελημένος, εμείς παραμένουμε εκεί που ήμασταν, δηλαδή η απόσταση ανάμεσά μας μεγάλωσε. Κι αν αυτό συμβαίνει με κάθε άνθρωπο που μας πλησιάζει, τελικά όλοι τους είναι καλύτεροι από εμάς και μεις πιάνουμε πάτο. Αυτό απειριζόμενο μεταφράζεται σε άβυσσο ταπείνωσης στην οποία βυθιζόμαστε, ναυάγια πλησμονής από χαρά.

Αυτή τη χαρά, που δεν είναι άλλη από τη χαρά του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος, να παρακαλέσουμε τη Γερόντισσά μας, βέβαιοι όντες ότι βρήκε παρρησία στο Χριστό, να μας τη στείλει, αλλά να μας δώσει και την επιμονή και υπομονή στον αγώνα που χρειάζεται να κάνουμε για να γίνει ο ακαλλιέργητος χώρος της καρδιάς μας. Χώρα των Ζώντων, κεκοιμημένων ή ζωντανών, αμήν. Να έχουμε την ευχή της.

Σας ευχαριστώ.